

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

Kiitämme mahdollisuudesta lausua loppuraportin esityksistä/ehdotuksista.

Loppuraportti on kattava ja monialainen. Tarkastelunäkökulmia on useita, ja raportista käy ilmi sen vastaavuus hankkeen alkuperäiseen tehtäväksi antoon ja tavoitteisiin. Tavoiteasetanta oli laaja suhteessa hankkeen keston. Tämä lienee syy, miksi osaan teemoista, kuten teema 2. Jatkuvan oppimisen rakenne sosiaali- ja terveysalalla sekä teema 3. Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen ja Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman tavoitteiden tukeminen osaamista vahvistamalla vastattiin raportissa suppeasti, ja suositukset jäivät toteavalle tasolle.

Osa toimenpiteistä ei ole varsinaisessa raporttitekstissä numeroitu sen mukaisesti kuin lausuttavat kysymykset ohjaavat. Lopun tiivistelmä tosin korjaa tämän asian.

Olennaista on ymmärtää korkeakoulutuksen duaalimalli ja sen vaikutukset nyt ja tulevaisuudessa tiettyihin ammattiryhmiin ja hyvinvointialueiden, kuntien sekä yritysten toimintamahdollisuuksiin. Olennaista on, että tämän raportin pohjalta tehtävien muutosten hyöty näkyy yhteiskunnalle ja yksilölle, taloudellisesti ja sosiaalisesti. Paikoin on tarpeen kirkastaa tutkintonimikkeen ja ammattinimikkeen eroja tai yhtäläisyyksiä.

On harmillista, että hankkeesta rajattiin pois kuntoutuksen korkeakoulutus. Kuntoutuksen koulutusta tulee tarkastella osana sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutusta, koska sote-alan ammattilaisilta odotetaan tulevaisuudessa entistä enemmän moniammatillista ja -alaista yhteistyötä. Esimerkiksi peruspalveluissa kuntoutuksen osaaminen on tärkeässä roolissa vastattaessa esimerkiksi ikääntyvän väestön, täsmätökykyisten ja mielenterveyskuntoutujien tarpeisiin.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

Suurin osa ehdotuksista on kohdennettu yliopistoille. Yhteinen opetussuunnitelmien tarkastelu voi olla hyödyttävää sekä koulutuksen että työelämän näkökulmasta. Hyvinvointialueiden tarpeiden lisäksi tulisi huomioida myös muiden sosiaali- ja terveys- sekä hyvinvointialan toimijoiden osaamisen ja kehittymisen tarpeita.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Ennakointia ja esimerkiksi ennakkovaikutusten arviointia ei saa unohtaa. Kokeilukulttuurin hengessä tulisi ohjata valtionrahoitusta ketteriin kokeiluihin ympäri Suomen, joiden pohjalta saadaan lisätietoa joko lainsäädännön tai muiden viranomaisohjeiden toimivuudesta sekä ns. kentän äänestä.

Sosiaalialan osaamiskeskusten näkemyksiä tulisi oppilaitosten lisäksi hyödyntää.

Olemme LAB-ammattikorkeakoulussa valmiita osallistumaan kokeiluihin sekä tekemään arviointeja yhdessä eri toimijoiden kanssa. Olemme myös kiinnostuneita omassa toiminnassamme kokeilemaan uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tuloksia.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveysalan koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

Suurin osa esityksistä kohdentuu yliopistoihin. Yliopiston ja ammattikorkeakoulun kannattaa tarkastella yhdessä opetussuunnitelmia ja kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten koulutukset vastaavat muuttuneen ja muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Pärjätäänkö perinteisillä sisällöillä vai jollakin uudella, kun hoidon ja palvelutarpeen kasvu on tiedossa ja toisaalta taas palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa tapahtuu sekä rakenteellisia että toiminnallisia muutoksia, näistä moni niistä taloudellisista syistä? Tutkitun tiedon ja käytännössä testatun tiedon merkitys on suuri korkeakouluille sekä hyvinvointialueille.

Mitä terveysalan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Olemme valmiit tunnistamaan hyvinvointialueiden kanssa ennaltaehkäisevien sekä perus- ja erityis- ja erikoistason palvelujen yhdyspintoja ja toimintoja (sen mukaisesti, mitä tulevaisuuden sote-keskusohjelmassa on jo tähän mennessä nostettu kokeiltavaksi tai toteutukseen). Olemme valmiit arvioimaan ja täsmentämään opetussuunnitelmiamme toteutuksia työelämäpalautteen mukaisesti yhdessä kehittäen.

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

Alaluvussa 4.4.8. tehdyt ehdotukset ovat jatkotyöstämisen arvoisia. Kaksoistutkintoihin esitetyt ratkaisut on selvitetty laajasti eri vaihtoehtoja tarkastellen ja esitetyt ehdotukset ovat selkeät ja perustellut.

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Osaltamme valmiita kehittymään koulutuksen järjestäjänä ja toteuttajana.

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteiden vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Houkuttavuutta tai vetovoimaa voimme kaikki osaltamme edistää yhteistyössä ja viestinnässä. Tämä koskee sekä houkuttavuutta koulutukseen ja kouluttautumiseen, mutta myös viihtyvyyttä ja omistautuneisuutta sote-työnantajaan.

Kannatamme esitettyjä ehdotuksia vetovoiman ja harjoittelujen kehittämiseksi.

Loppuraportissa todetaan ”Kansainvälisten ohjelmien hyvä vetovoima on tasapainottanut hoitotyön koulutuksen kokonaisvetovoimaa. Kansainvälisten ohjelmien toteuttamisella voidaan osaltaan lisätä koulutusperäistä maahanmuuttoa ja vastata työvoimatarpeisiin. Kansainvälisten ohjelmien toteuttaminen edellyttää kuitenkin korkeakouluilta merkittäviä investointeja suomen ja ruotsin kielen koulutukseen ja harjoittelun järjestämiseen.” Tämä lainaus pitää sisällään olennaisimmat asiat kansainvälistymiseen ja koulutukseen. Sote-sektorin kannalta meidän tulee nykyistä paremmin ja laajemmin mahdollistaa harjoittelupaikkojen monipuolisuus ja laadukas ohjaus. Tämä edellyttää suunnitelmallista, avointa ja innostavaa prosessien kehittämistä korkeakoulujen lisäksi käytännön harjoitteluorganisaatioissa (yksiköissä) ja johtamisen eri tasoilla.

Kuten loppuraportissa on todettu: ”Kotimaisten kielten taito kehittyi tehokkaimmin luonnollisissa kielen oppimisen ympäristöissä eli koulutuksessa ja harjoittelussa. Harjoittelupaikoissa täytyy olla valmiudet ohjata opiskelijoita harjoittelun alkuvaiheessa englanniksi ja kotimaisen kielen taidon kehittyessä selkokielellä ja kielituetusti suomeksi tai ruotsiksi. Harjoittelulle täytyy asettaa selkeät tavoitteet ja toimintamallit myös kielen oppimisen osalta. Jatkossa on pohdittava, onko kielitaidon todentamiselle erityisiä tarpeita.” Selkokielisyys auttaa myös erilaisten asiakkaiden kohtaamisessa, vaikka yhteinen kieli olisi olemassa.

Palkallisen harjoittelun tavoittelemisen on tärkeää alan vetovoiman ja myös nopeaan työelämään siirtymisen kannalta.

Raportissa luku 5.4.4 käsittelee TKI-toiminnan roolia osana sote-koulutusta, joskin hyvin suppeasti. Mahdollisuudet TKI-työhön tulee varmistaa korkeakoulu- ja hyvinvointialueetasolla, unohtamatta osaamiskeskustoja ja muita oppilaitoksia. Loppuraporttiin on kirjattu hyviä toimenpide-ehdotuksia, kuten:

1. Palvelujärjestelmässä mahdollistetaan tutkimus- ja kehittämistyö osana sote-ammattilaisen työnkuvaa.

2. Korkeakoulut ja työnantajat varmistavat, että opiskelijat pääsevät opintojen aikana kehittämään sote-alan käytäntöjä ja osallistumaan TKI-toimintaan yhdessä työntekijöiden kanssa.
3. Korkeakoulut kehittävät pedagogiikkaa ja opetussuunnitelmia niin, että työelämää kehittävä TKI-toiminta on osana opiskelijan opintoja ja oppimista.
4. Korkeakoulut viestivät aktiivisesti TKI-toiminnan mahdollisuuksista osana koulutusta.

Nämä em. eivät kuitenkaan yksinään takaa, että ammattikorkeakouluilla on riittävän vahva rooli osana hyvinvointialueiden koordinoimaa TKI-toimintaa. Ehdottaisimme tarkennuksia em. kohtiin 2 ja 4 seuraavalla tavoin: ”Korkeakoulut ja työnantajat tekevät tiivistä yhteistyötä TKI-toiminnassa ja siten varmistavat, että opiskelijat pääsevät opintojensa aikana kehittämään sote-alan käytäntöjä ja osallistumaan TKI-toimintaan yhdessä työntekijöiden kanssa.” Sekä ”Korkeakoulut ja työnantajat viestivät aktiivisesti TKI-toiminnan mahdollisuuksista osana koulutusta.”

Merkityksellistä on myös seurata kehittämisen tuloksia, sitä, miten jatkuvuutta ja vaikutuksia syntyy ja synnytetään.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Olemme valmiina osallistumaan vetovoiman lisäämiseen sekä harjoittelukokemusten kehittämiseen monialaisesti ja yhteistyössä hyvinvointialueiden, yritysten ja toisten korkeakoulujen kanssa.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

Esitetyt ehdotukset nostavat hyvin esille työelämän tarpeisiin vastaavan osaamisen kehittämisen ja laajat osaamisen kehittämisen sisällöt ja keinot. Yta-tasoinen koulutuksen ja palvelujärjestelmän kehittämisen suunnittelu korostuu suosituksessa 38, mutta myös hyvinvointialueilla on omaan rajattuun alueeseensa pohjautuvia kehittämistarpeita ja mahdollisia osaamisen kapeikkoja, joihin korkeakoulujen ja työelämän yhteistyössä suunniteltavilla koulutuksilla ja kehittämishankkeilla voidaan vastata.

Loppuraportissa esiin nostetut tutkintoihin sisällytettävät osaamiskokonaisuudet ovat mahdollisuus tarjota työelämälle uutta ja päivittävää osaamista, mutta niidenkin toteuttaminen vaatii resurssia, joka raportissa tuodaan hyvin esille (39). Korkeakoulujen ja työelämän yhdessä tekemä osaamisen ennakoitutyö pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti on perusta osaamiskokonaisuuksien rakentamiseen. Loppuraportissa olisi voinut olla ehdotus osaamisen ennakoitirakenteiden osalta.

Pienistä osaamiskokonaisuuksista on kannattavaa luoda yhteistä ymmärrystä sekä tunnettu ja tunnustettu, osaamisen kuvauksiin perustuva konsepti. Hyvä, että tähän on jatkossa kriteerit ja kokonaisuus on tunnistettavissa.

Digivisio mainitaan ehdotuksessa 41, mutta se jää hyvin toteavalle ja yleiselle tasolle. Näkemys siitä, miten digivisiassa tulisi huomioida alan jatkuva oppiminen, ei tule esille.

Täydennyskoulutuksen rahoituksen haasteellisuus ja tarve sen selkeyttämiseen tulee hyvin esille.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Hyvinvointialueiden yta-tasoinen kehittäminen tulisi tehdä tiiviissä yhteistyössä alueella toimivien oppilaitosten kanssa.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

Esitetyt ehdotukset liittävät hyvin tarvittavan mielenterveyspalveluiden edellyttämän osaamisen perustutkintojen tuottaman osaamisen tarkasteluun, jossa korostuu ammattiryhmittäinen osaamisen määrittäminen opetussuunnitelmissa. Erikoistumiskoulutusten merkitys laajemman ja syvemmän mielenterveystyön osaamisen varmistamisessa huomioidaan myös tässä loppuraportissa.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Olemme valmiit suunnittelemaan ja arvioimaan kehittämiskohteita, jotka liittyvät ko. palvelujen järjestämisen ja monialaisen toteuttamisen osaamistarpeisiin.

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Loppuraportissa nostetaan esille sisällöllinen ja pedagoginen kehittäminen sekä oppimisympäristöjen kehittäminen, joita tehdään yhteistyössä työelämän ja koulutuksen kanssa. Ehdotukset jäävät kuitenkin yleisesti toteavalle tasolle. Toivottavia olisivat olleet ehdotukset siitä, mitkä ovat ne rakenteet, joilla tuetaan korkeakoulujen ja työelämän välistä yhteistyötä, etenkin osaamisen edellyttämän sisällön ja pedagogisten ratkaisujen osalta.

COPE-hankkeen tulokset ovat edelleen huomioitavissa sote-koulutuksen kehittämiseksi ja hyvinvointialueyhteistyölle.

Ehdotuksessa 53 tuodaan esille monialaisten opintojen lisäämisen mahdollisuus tutkintoon johtavassa koulutuksessa siten, että sosiaali- ja terveysalan koulutukseen tuodaan uusia näkökulmia esimerkiksi käyttäytymistieteiden, ICT:n, teknologian, tuotantotalouden ja taloustieteen aloilta. Tämä on erittäin kannatettavaa samoin kuin ristiin opiskelun esteiden purkaminen.

Johtamiskoulutuksen esiin nostaminen on myös tarpeellinen, sillä sote-johtaminen vaatii erityishuomion jatkossakin. Johtamiskoulutuksessa korkeakouluilla voisi olla mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä nykyistä tiiviimmin.

Lignell Minna
Lab-ammattikorkeakoulu